

ג. המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה — אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם.
א. המתעלם מאבידה ולא הגביהה כלל — לדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א (ל) עבר בלא
תוכל להתעלם בלבד אבל לא בעשה דהשב תשיבם, הואיל ולא באה לידו — הגם
שביטל עצמו מלקיימה.

ואילו הר"ן (שם) חולק וסובר שעובר גם בעשה דהשב תשיבם בשעה שהלך לו והשאירה
באיבודה (וכן דעת הרמב"ם גו"א י"א, א). ורק כשהמתין שם עד שנתיאשו אינו עובר בעשה,
כי מחמת הבעלים הוא שנתבטל שנתיאשו ממנה. ומ"מ בלאו עבר שהרי העלים עינו שלא
ליטלה כדי שלא יזכו בה הבעלים. [ובהערות 'הלכה למשה' (לרמ"ד ניימן) על החות-יאיר (ז) כתב
שאף בהמתין עד שנתיאשו ביטל עשה ד'השב תשיבם' אלא שלא עבר על 'לאו הבא מכלל עשה' רק
כשהתעלם והלך לו].

ב. נראה שהמתעלם מאבידה והלך לו, ולאחר זמן חזר וראה אותה והחזירה לבעלים — כאשר
התעלם לראשונה עבר ב'לאו', ואילו בפעם השניה קיים המצוה. אבל אם לא הלך
אלא עמד באותו מקום ולא הגביהה וחכך בדעתו מה לעשות, אפילו החליט לרגע להתעלם
ואפילו חשב לגזולה — לא עבר ב'לא תוכל להתעלם' כי למעשה היתה עינו פקוחה עליה
ולא נעלמה ממנו, ואם לבסוף הגביהה ע"מ להחזיר לא עבר כלום (עפ"י הערות הגרשו"א. וע'
מש"ח (תצא כב, א עה"פ 'לא תראה') שאסור אפילו לחשוב ולהתמהמה כמעט רגע).

המתעלם מאבידה ולא נטלה, והופסדה — נראה שחייב לשלם לבעליה בידי שמים, כדין
היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו (מנחת שלמה סוס"י פב).

דפים כו — כז

נח. א. מצא מציאה בחנות או אצל השלחני — מה דינו?
ב. הלוקח פירות מחבירו, או ששילח לו חבירו פירות, ומצא בהם מעות — מה הדין?
א. מצא בחנות — הרי אלו שלו, שהכל נכנסים לשם. בין התיבה ולחנוני — של חנוני.
א. רש"י פרש בדבר שאין בו סימן, אבל יש בו סימן — נוטל ומכריו. ואם רוב נכרים בעיר,
כיון שהרבים מצויים בחנות, אפילו יש בו סימן — מתיאש (תוס' ועוד).
והרשב"א והרא"ש כתבו: אפילו ברוב ישראל הבעלים מתיאשים כי סבורים שהחנוני מצא
וכיון שלא הכריו דעתו ליקח לעצמו (נראה לפרש שהמוצא יכול לתלות שהמאבד הודיע לחנוני על
אבידתו וכיון שהחנוני לא מצא, סבור המאבד שמא משקר או טועה ונטלה לעצמו, ומתיאש).
ב. כתב הרשב"א שלפי משמעות הסוגיא נראה שאם מצא על גבי תיבת החנוני — הרי אלו
של חנוני. וכן כתב באור זרוע בשם אביו (מובא בהג"א). ואולם הרמב"ם כתב הרי אלו של
המוצא.

וכן מצא לפני השולחני — הרי אלו שלו. בין הכסא (— שעליו מונח השלחן שמחליף בו) ולשלחני — הרי
אלו של שולחני. ואמר רבי אלעזר: אפילו מונחים על גבי השלחן — הרי אלו שלו.
א. לפירוש הראב"ד, לא דיבר רבי אלעזר אלא בצרורים, שאין דרך שלחני להניחם כך על
השלחן, אבל מותרים — הריהם של שלחני. והרשב"א חלק.

ב. אין המקום קונה את האבידה המיואשת לבעל החנות. ונאמרו בדבר כמה טעמים, ויש בכך נפקותות אפשריות להלכה [אם אמר בעל החנות, תקנה לי רשותי כל המטבעות שבתוכה; קנה את החנות לאחר שהמטבע האבודה היתה שם, ועוד].

ג. נראה מתוך דברי הנמוקי-יוסף שאפילו בין הכסא לשלחני אין השלחני זוכה בו אלא אם טוען 'ברי' שזה שלו. וצריך עיון בפוסקים. (מתוך הערות הגרשו"א).

ב. הלוקח פירות מחברו או ששלח לו חברו פירות, ומצא בהם מעות — הרי אלו שלו. ופירש ריש לקיש משום רבי ינאי: בלוקח מן התגר, שאף הוא לקח תבואה מאנשים הרבה ואין ידוע של מי המעות, וכיון שאין בהם סימן — נתיאשו הבעלים. אבל בלוקח מבעל הבית — חייב להחזיר. ודוקא כגון שדש את הפירות על ידי עבדו ושפחתו הכנענים או הוא בעצמו, אבל אם אחרים דשו [ובכלל זה עבדיו העבריים, שיש להם קנין עצמי. רמב"ן] — הרי אלו של המוצא, שאין ידוע ממי נפל.

התגר שמצא מעות בתבואה שלקח מאחד; אם שהה בכדי לערב עם שאר תבואות, או בכדי למכור לאחרים — כבר נתיאשו הבעלים והרי אלו שלו. ואם לא שהה בכדי לערב או למכור — יחזיר לזה שמכר לו (עפ"י תוס').

היו המעות צרורים והרי יש סימן — נוטל ומכריז.

דף כז

נט. א. אלו הלכות נלמדות מפירוט הכתוב את האבידות הנמצאות; שור, חמור, שה, שלמה?
ב. מה דרשו מאשר תאבד ומומצאתה?
ג. האם סימנים דאוריתא או דרבנן, ולמאי נפקא מינה? האם יש חילוק בין סוגי הסימנים השונים?
ד. מהי שאלת 'חוששין לשאלה'?

א. אמר רבא: הכל היו בכלל כל אבדת אחיד, ולמה פרטה תורה שור חמור שה ושלמה; — שמלה — להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעים, אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז — להוציא דבר שבעליו מתיאש ממנו כגון שאין בו סימן.

חמור — לומר לך אפילו אין הסימנים בגופו אלא כגון חמור בנתינת סימני אוכף [אם סימנים דאוריתא] או בעדי אוכף — מחזיר.

שור — אפילו לגיות זנבו. (רש"י: אפילו שער שבסוף הזנב [שגזוז] יחזיר. [ואעפ"י שאין בו שוה פרוטה, אינו משתער בפני עצמו אלא עם השור. ער"ן]. תוס': שחייב לגוזזו בעתו [כדי שיחזור ויגדל. רא"ש] אעפ"י שאינו שוה פרוטה בשעה שגזוז).

שה — קשיא למה הוצרך [שהרי גיות הצאן ידענו בקל וחומר מגיות זנב השור].

המוצא בהמה דקה בארץ ישראל, אף על פי שאסרו לגדלה — חייב להשיבה לבעליה. וכן רועה, נראה שחייבים להשיב אבידתו אף על פי שחשוד לרעותה בשדות אחרים. [ואפשר לדרוש זאת משה דאבידה] [עפ"י משך חכמה תצא כב, א].

ב. אשר תאבד — פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה, שאינו חייב ליטפל בה ולא להחזירה. ממנו — פרט לאבידה ששטפה נהר, שאבודה ממנו ומכל אדם. ומצאתה — שבאה לידך משמע (וללמדך שאבידת נכרי שנתמעטה מאבדת אחיך מותרת אפילו אם נטלה בידו. רבנאי, כפרש"י). רבי יהודה מיעט שאין בה שוה פרוטה מומצאתה. [ומהוי"ו דורש לכדרבנאי]. ואשר תאבד ממנו בא ללמד לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת (וערש"י ותורת חיים). אבידה שהיתה שוה פרוטה בשעה שנאבדה, והזולה בשעת מציאה, או להפך היתה זולה והוקרה — פטור מלהשיבה, שהרי נאמר אשר תאבד ומצאתה. אבל היתה שוה פרוטה והזולה ושוב הוקרה — לדברי רבא תלוי הדבר במחלוקת התנאים, האם צריך שיהא בה שיעור משעת אבידה ועד שעת מציאה (רבי יהודה) אם לאו (חכמים).

א. הזולה האבידה לא תר מצאתה — חייב להכריז (שו"ע רסב, א וע"ש בט"ז).

ב. שווי 'פרוטה' נמדד לפי המאבד ולא לפי המוצא, כגון מצא כפפה אחת או מנעל אחד — חייב בהשבה, הגם שלגביו אינו שוה כלום (כן מובא בשם הפוסקים. ע' דברי חכמים 13).

ג. משמע לכאורה בסוגיא לעיל (כו): שאבידה של שותפין שאין בה לכל אחד מהם שוה פרוטה — אינו חייב להחזיר.

ד. יש אומרים שאעפ"י שאין חיוב השבה ושמירה לאבידה פחות משהו פרוטה, מ"מ אינה נעשית שלו. ומכל מקום אם נתיאשו הבעלים לאחר שהגיע ליד המוצא — נראה שמועיל היאוש להיות של המוצא. אך בשל קטן אפשר שלא זכה בו לעולם אלא שפטור מהשבה (ע' בהערות הגרש"א — מובא בהשבת אבדה כהלכה עמ' קנו).

ה. בתוספתא (ב,ה) דרשו פחות משהו פרוטה משמלה. ויש מפרשים כן בדעת תנא דמתניתין. ערמב"ן וריטב"א).

ג. נסתפקו בגמרא האם סימנים דאוריתא או דרבנן. ונפקא מינה להחזיר גט אשה בסימנים למאבד (הבעל או השליח), שאם מדאוריתא — מחזירים. ואם מדרבנן — לא עשו חכמים תקנה אלא בממון ולא באיסורי תורה, ויש לחוש שמא נפל מאחר ואין הגט כשר לגרש בו אשה זו. וכן נפקא מינה להתר נישואין לאשה שהעידו על מות בעלה על פי סימנים שבגופו. [ולהתיר על פי שומא שבגוף — מחלוקת תנאים. ואמרו שאין נידון זה תלוי בהכרח בשאלת סימנים דאוריתא, כי אפילו אם סימנים דאוריתא יש לומר שחוששים לשומא המצויה בנן גילו, או שמא נשתנתה השומא לאחר מיתה. או לאידך גיסא, שמא השומא היא סימן מובהק].

רבא הסיק שסימנים דאוריתא. ואולם אין הדבר מוכרח בודאות (ואף רבא עצמו לא היה בטוח בדבר. ראשונים), כי אפשר שהראיות שהוכיחו שסימנים דאוריתא אינן מוכרחות.

א. כן פסקו הרמב"ם הרי"ף הרא"ש והרמב"ן, לחוש לספק שמא סימנים דרבנן, [ורב אשי שהוא אחרון מסופק בדבר, כדלעיל יח:]. הלכך אין מחזירים גט אשה לשליח או לבעל אלא בסימן מובהק או בעדים. והריטב"א הביא בשם מורו שפסק סימנים דאוריתא. ולענין שומא נקט הר"ן (כת). שנחלקו אם היא סימן מובהק, והלכה כתנא קמא שהשומא אינה סימן מובהק, הלכך אין מעידים על השומא.

ב. יש מי שכתב שלפי מה שתקנו להצריך עדים שאינו רמאי, שוב כשנותן סימן הרי הסימן מועיל מהתורה (ע' בהרחבה בשו"ת אבני נזר אה"ע סו"י ע').

מבואר בגמרא שסימנים מובהקים, ודאי מועילים מדאוריתא. וכן שלשה שטרות שכתוב בהם לזה אחד

ושלשה מלויים — הרי זו ראייה המועילה מדאוריתא שנפל מן הלווה. וכן להפך, שלשה לזוים ומלוה אחד. ומאידך, סימנים כגון ארוך וגוץ (ללא ציון המדה בצמצום. ערא"ש), או צבע של בגד — אינם בגדר 'סימנים' כלל.

ד. אמרו שלכך אין מתירים אשה להינשא על פי סימנים בכלים של המת, גם אם ננקוט סימנים דאוריתא — כי יש לחוש שמא שאלם מאחרים. אך ישנם חפצים שאין דרכם של אנשים להשאילם, ולכך המוצא גט קשור בכיס או בארנק ובטבעת, אפילו נמצא זמן מרובה לאחר שאבד — כשר. וכן אוכף של חמור, הואיל ואין אדם עשוי להשאילו לחברו, מועילים סימניו להחזרת החמור, כאמור. א. יש סוברים לחוש לשאלה אף בכגון ארנק וטבעת לענין איסורים דאוריתא, כגון בעדות מיתת הבעל. ויש חולקים (ע' רשב"א; אה"ע יז). ויש מי שאומר שלפי המסקנא אין חוששים לשאלה כלל, אף לא בשאר כלים — גם לענין הלכות דאוריתא (דעה זו מובאת בר"ן). ב. מדרבנן ודאי אין חוששים לשאלה באבדה, ולכך מחזיר פירות בסימני הכלי (עפ"י רמב"ן).

דף כח

- ס. מה הדין במקרים הבאים?
- א. בא אחד ונתן סימנים באבידה ובא אחר ונתן גם הוא סימניה.
 - ב. סימנים לזה ועדים לזה.
 - ג. סימנים לזה וסימנים ועד אחד לזה.
 - ד. עדי אריגה לזה ועדי נפילה לזה.
- ה. זה נתן מדת ארכו של בגד וזה מידת רחבו; ארכו ורחבו ומדת גמיו (= האורך והרוחב יחדיו); ארכו ורחבו ומדת משקלותיו.
- ו. הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט; וכן בחוש שהגט קשור בו או בחפיסה שהוא נתון בה. אמר רבא:
- א. סימנים וסימנים — יניח (עד שיבא אליהו).
- א. היו סימני האחד טובים ומובהקים יותר — ינתן לו, כדלהלן. ויש דעה הסוברת שאם סימנים דאוריתא, אין תוספת מעלה בסימן מובהק על הרגיל (ראב"ד — מובא ברישב"א). ואין כן דעת הרמב"ן והרשב"א ועוד.
- ב. סימנים נגד טביעות עין לצורבא מרבנן — בשו"ת אחיעזר (ח"א יד, ג) נקט כדבר פשוט שסימנים עדיפים. [אך אם סימנים דרבנן לכאורה נראה שטביעות עין עדיף]. ויש להסתפק בסימנים וסימנים ואחד מהם צורבא מרבנן, שלכאורה יש לדמות זאת לסימנים וסימנים-טובים.
- ג. שני צורבים שכל אחד מכיר בטביעות עין — צריך עיון אם אומרים יניח (מהערות הגרשו"א).
- ב. סימנים ועדים — ינתן לבעל עדים, גם אם סימנים דאוריתא.
- א. אפילו מביא סימנים מובהקים — ינתן לבעל עדים, וגם אם אינם מעידים שנפל ממנו אלא שהיה שלו — מחזיקים אותו בחזקתו ואין חוששים שמכרו (רא"ש. וערש"ל).
- ב. עדים כנגד עדים וסימנים — יהא מונח (הגהות מרדכי, מובא ברמ"א רסו, ח).